

Høringssvar til Strategisk miljøvurdering vedr. ændrede gødskningsnormer

Indsendt af landsforeningen Frie Bønder - Levende Land

Indledning

NaturErhvervstyrelsen har sendt strategisk miljøvurdering vedr. ændrede gødskningsnormer i høring frem til 17. februar 2016. Det sker på baggrund af den indgåede aftale mellem regeringen (Venstre) og Konservative, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance om en Fødevare- og landbrugspakke. I Landsforeningen **Frie Bønder – Levende Land** har vi valgt at koncentrere os om de ændrede gødskningsnormers betydning for de åbne havområder, vores fælles drikkevand samt de økonomiske perspektiver for landbruget i dette høringssvar.

Det bemærkes, at Frie Bønder Levende Land d. 22. januar d.å. til Miljø- og Fødevareministeriet har klaget over ministeriets forvaltning af "høring af strategisk miljøvurdering vedrørende ændrede gødskningsnormer" (Natur- og Miljøklagenævnets sagsnr. NMK-41-00372).

Tilstanden for de åbne havområder – 1 sømil fra basislinjen og omfattet af vandrammedirektivet:

Udpegningsgrundlaget

Frie Bønder - Levende Land betvivler meget stærkt, at udpegningen af arealer, som indgår eller ikke indgår i den målrettede regulering, vil blive gennemført på et solidt fagligt grundlag. Miljøregnskabet i aftalen henviser til, at en målrettet regulering vil blive gennemført hvor behovet viser sig at være til stede efter en tilladelse til ca. 14% mere kvælstoftilførsel i 2016 og yderligere ca. 7% i 2017 op til det beregnede økonomiske optimum på 20,34% mere kvælstof. For arealer, der indgår, er der tale om større eller mindre regulering i forhold til i dag. Det giver anledning til bekymring, at mange områder kan se frem til at have mindre regulering end i dag, da 90% af vores fjorde og nære kystområder allerede er overbelastet af kvælstoftilførsel i forhold til at kunne leve op til miljømålet om god økologisk tilstand. Adskillige Natura 2000 områder vil kunne se frem til en mindre regulering og man vil derved komme i konflikt med habitatdirektivet, da mere end 85% af landarealet afvander til Natura 2000 områder. **Frie Bønder - Levende Land** mener ikke, der ligger tilstrækkelig med dokumentation for, at netop disse arealer er robuste nok til at modstå øget kvælstofudvaskning, da vi frygter, at det giver anledning til øget algebiomasse med iltsvind til følge, da der kan være tale om farvande med ofte stillestående vand. Vi ved, at landbrugsaktiviteter er den dominerende kvælstof-påvirkningskilde til natur- og vandmiljø, både når man taler om vandbårne tilførsler og luftbårne tilførsler. Således bidrager landbruget med et opland på ca. 63 % med hovedparten af den vandbårne kvælstoftilførsel til overfladevande, og halvdelen eller mere af den luftbårne afsætning af kvælstof på vand- og naturområder stammer fra landbrugsaktiviteter.

Øget belastningsniveau

I forslaget er der lagt op til at landmænd i høstår 2016 afskæres fra at anvende brak og randzoner som alternativ til pligtige efterafgrøder. Således skal der i stedet udlægges efterafgrøder, hvis arealerne også anvendes som miljøfokusområder (MFO). På trods af de ændrede tiltag, tilbagestår der ifølge miljørapporten en mertilførsel af kvælstof til kystvandområderne på samlet set ca. 220 tons i 2016 og hhv. ca. 660 tons og 430 tons i 2017 og 2018 i forhold til belastningsniveauet i 2012. **Frie Bønder – Levende Land** finder disse tal bekymrende høje. Endvidere findes det stærkt kritisabelt, at miljørapporten medtager effekter fra årene 2013, 2014 og 2015 i regnskabet for miljøvurderingen af de ændrede gødskningsnormer, der først påbegyndes i 2016. Følgelig bør udregningen derfor også have 2016 som basisår. **Frie Bønder - Levende Land** finder det uvederhæftigt, at det derved skjules, at landbrugspakken medfører en øget kvælstofbelastning af vandmiljøet.

Endvidere findes det både usikkert og uærligt, at en fremskrivning af udviklingen i det økologiske areal medtages i kvælstofbesparelsen og derved pynter på regnskabet og derefter udnyttes af andre. Efter **Frie Bønder - Levende Lands** opfattelse er en sådan udnyttelse af det økologiske areal med til at undergrave værdien af produktionsformen for fremtidige økologiske landmænd og kundernes tiltro til, at denne produktionsform er skånsom mod natur og miljø.

Frie Bønder – Levende Land finder det desuden stærkt bekymrende og kritisabelt, at miljørapporten ikke medtager, at øget kvælstoftildeling medfører en øget anvendelse af pesticider til vækstregulering (de såkaldte stråforkortere). Mere kvælstof giver større vækst, mere kernefylde og dermed svagere stråstivhed, som medfører større risiko for lejesæd (korn der ligger ned på marken). I øjeblikket orienteres danske landmænd via deres planteavlskonsulenter om, at man skal huske vækstregulering i forbindelse med de nye gødskningsnormer.

Regulering

Forslaget opererer med flere fremtidige frivillige indsatser til regulering af den øgede kvælstofmængde, herunder vådområder, minivådområder og skovrejsning. Opmærksomheden henledes på, at disse tiltag næppe gennemføres, da de beror på landmændenes vilje til disse tiltag, som endvidere skal gennemføres i de rigtige vandoplunde for at opnå den ønskede effekt. Landmænd med husdyr, vil ikke gennemføre skovrejsning, da de er afhængige af arealer til foder og spredning af husdyrgødning. Ligeledes mener vi ikke, at virkningen af stenrev er tilstrækkeligt belyst, og vi betvivler om stenrev overhovedet har nogen gavnlige - eller tilstrækkelige - effekter.

Frie Bønder - Levende Land anbefaler af hensyn til vores kystmiljø derfor, at der først åbnes op for øget kvælstoftilførsel når skovene er plantet, vådområder fundet og udlagt, minivådområder etableret med plejeplan og en plan for tilsyn og kontrol med disse samt stenrev udlagt med en dokumenteret målbar effekt. Endvidere skal det tilføjes, at skov først bliver rigtig effektiv som kvælstofopsamler efter ca. ti års vækst.

Statsstøtte

Miljø- og Fødevarerministeriet er ved at afdække mulighederne for inden for rammerne af statsstøttere reglerne at sikre, at der på nærmere identificerede arealer anvendes konkrete kvælstofreducerende virkemidler. **Frie**

Bønder – Levende Land mener ikke, at det skal være en statslig opgave – først at give industrilandbruget mulighed for øget tildeling af kvælstof og en mulig gevinst, for derefter at sende regningen til skatteyderne.

Drikkevand fra grundvandsforekomster omfattet af nitratdirektivet, grundvandsdirektivet og drikkevandsdirektivet:

Drikkevand fra grundvandsforekomster:

Det findes yderst betænkeligt, at miljøvurderingen præciserer, at grundvandsforekomsterne kan blive forværret af en øget kvælstofbelastning som følge af øget gødsning. Specielt set i lyset af, at en række grundvandsforekomster allerede i forvejen er påvirket i en sådan grad, at de ikke lever op til grundvandsdirektivets krav til god tilstand - herunder et krav om et kvalitetskrav på mindre end 50 mg/l nitrat, hvilket ikke lever op til nitratdirektivet. Især er det meget bekymrende, at 37 grundvandsforekomster i særligt sårbare områder, der tilsammen dækker 45% af landets areal, ikke aktuelt lever op til grundvandsdirektivets krav om god kemisk tilstand. **Frie Bønder - Levende Land** anbefaler derfor øget regulering i disse områder, men finder ikke, at det er tilfældet i forslaget om landbrugspakken. Endvidere er det stærkt kritisabelt, at afværgeforanstaltninger mod øget nitratudvaskning til grundvandet først finder sted senere end tilladelsen til øget gødsning. Som et minimum bør afværgeforanstaltningerne finde sted samtidig med tilladelsen til øget gødsning og helst allerede være på plads, før en øget gødsning kan komme på tale.

I forhold til beskyttelsen af grundvandet er det som tidligere nævnt endvidere værd at bemærke problematikken i, at en øget kvælstoftilførsel tillige medfører et øget behov for sprøjtning.

Det findes derfor meget betænkeligt, at de kommunale indsatsplaner omkring særligt nitratfølsomme områder på nuværende tidspunkt ikke allerede er udarbejdet og effektueret for områder med særlig drikkevandsbeskyttelse (OSD) og indvindingsoplande til almene vandforsyninger udenfor OSD. Særligt bekymrende findes det, at afværgeforanstaltninger skal betales af forbrugerne over vandprisen, hvilket er et klart brud på princippet om at forureneren betaler. **Frie Bønder - Levende Land** opfatter dette brud på et fornuftigt princip, som et voldsomt anslag mod erhvervets renommé i den almene befolkning, som på sigt på ingen måde kan komme erhvervet til gode.

Økonomiske perspektiver:

Perspektiv for landmanden - og samfundet

Vi mener ikke, det er tilstrækkeligt belyst, hvilken samfundsmæssig gevinst den øgede kvælstoftildeling vil have. Vi bemærker, at der ikke tages højde for de globalt faldende priser på konventionel mælk, svinekød og korn på verdensmarkedet, og hvilken indflydelse det har på det samlede regnskab. Vi har derfor selv valgt, at gøre os nogen betragtninger/analyser.

Konventionel svineproduktion:

Frie Bønder – Levende Land bemærker, at antallet af dyreenheder pr. ha. for slagtesvin er ændret fra 1,4 til 1,7. Herved skabes grundlag for ca. 1. mio. flere slagtesvin end i dag uden at det kræver større gyllespredningsarealer. Der er i aftalen ikke nogen krav om ændringer i svinenes opdræt, fodring, gyllehåndtering, staldforhold eller andet, der kan berettiggende denne ændring. **Frie Bønder - Levende land** finder, at blot fordi at vores harmonikrav harmoniserer med det øvrige EU, er det ikke et argument i sig selv, da Danmark er det land i EU med flest svin i forhold til befolkning og areal. Desuden har vi mange vandløb og indre farvande vi bør tage hensyn til. Desuden forudsættes det, at de producerede slagtesvin opdrættes og slagtes i Danmark, hvilket er særdeles tvivlsomt, da der fortsat vil eksporteres mange 30 kg's smågrise ud af landet som følge af bedre afregningspriser og lavere omkostninger i udlandet. Derfor vil beskæftigelsen på slagterierne med stor sandsynlighed enten falde eller være status quo trods en forøgelse af produktionen.

Afsætningsituationen for svin tilsiger bestemt heller ikke, at der på nuværende tidspunkt bør åbnes op for øget produktion. Fra den 1. Januar 2016 har EU ydet tilskud til privat oplagring af svinekød for at støtte op om noteringen. Det til trods, har det ikke givet bedre en bedre notering, der i skrivende stund er på kr. 8,70 pr. kg hos Danish Crown. Som det fremgår af **Bilag 1** har noteringen kun i år 2001, 2012 og 2013 været over kr. 10,50, som for mange svineproduktioner er breakeven eller nulpunktsomsætning ($\text{Nulpunktsomsætning} = (\text{Kapacitetsomkostninger} + \text{Finansiering}) / \text{Dækningsgrad} / 100.$). Det er forklaringen på mange svineproducenters truende konkurs, da nulpunktet ikke kan flyttes væsentligt. Trods øget produktivitet, en lavere rente og en smule faldende variable omkostninger (foder, da både korn og soja er faldet i pris) er svineproducenterne låst fast i en økonomisk klemme.

Da flere lande både i og uden for EU pt. øger produktionen, forventer **Frie Bønder – Levende Land** ikke en bedring i noteringen foreløbig. Vi kan derfor ikke anbefale at regeringen tilskynder en øget konventionel svineproduktion – heller ikke selvom det ikke kræver yderligere jordtilliggende.

Konventionel mælkeproduktion:

Mælkeproducenterne bliver ikke direkte påvirket af den øgede kvælstoftildeling, men kan måske frembringe flere foderenheder pr. hektar iform af højere græsudbytte og dermed mulighed for at øge produktionen. **Frie Bønder – Levende Land** mener ikke, at danske, konventionelle mælkeproducenter bør øge produktionen ud fra følgende betragtninger:

Efter 31 år afskaffede EU mælkekvoterne den 1. april 2015. Begrundelsen var, at reguleringen var for dyr for EU at administrere og at den betød store begrænsninger og omkostninger for mælkeproducenterne. Fra 1997 blev mælkekvoterne kapitaliseret og omsættelige. Det betød, at mælkeproducenterne havde ca. 11 mia. bundet i mælkekvoter som et omsætteligt aktiv, som desuden satte skub i yderligere afvikling af især mindre og mellemstore malkekvægsbesætninger, ligesom det øgede gældsætningen for de i forvejen trængte mælkeproducenter.

Siden mælkekvoternes afskaffelse den 1. April 2015 er produktionen i hele EU kraftigt forøget, og som det fremgår af **bilag 2** er priserne faldende. Desuden fremgår det af **bilag 3**, at prisen på skummetmælkspulver globalt set er stærkt faldende, hvilket indikerer en global overproduktion. I år med overproduktion af mælk, fremstilles der mere mælkepulver med længere holdbarhed end konsummælk, der muliggør oplagring. I flere år har prisbilligt mælkepulver fra EU været dumpet til spotpriser i visse u-lande og derved smadret den

lokale mælkeproduktion. **Frie Bønder – Levende Land** kan derfor ikke på nuværende tidspunkt anbefale en øget konventionel mælkeproduktion i Danmark.

Konventionel planteavl i forhold til udbytte, protein og foderværdi.

Konventionelle planteavlerne er dem, der skønsomt vil få mest ud af de nye gødningsnormer. En af begrundelserne har været, at det danske korn var uomsætteligt pga. for lidt råprotein. Der har været et stort politisk pres fra de store landbrugsorganisationer til at få en forøgelse af kvælstoftildelingen. **Frie Bønder – Levende Land** deler ikke dette ønske, idet vi mener, at det lave indhold af råprotein skyldes, at man gennem et intenst forædlingsarbejde har øget udbyttet markant. Til gengæld har man i forædlingsarbejdet ikke haft fokus på proteinindholdet. Vi finder det påfaldende, at landbruget trods de lave gødskningsnormer kunne holde udbytter visse steder på 10-12 tons pr. hektar i vinterhvede og 7 tons i vårbyg i høst 2015, hvilket må betragtes som særdeles høje.

Derfor deler **Frie Bønder – Levende Land** opfattelse med DCA – Nationalt Center for Jordbrug og Fødevarer som på bestilling fra NaturErhverv den 16. September 2014 har skrevet følgende notat:

Notat vedr. Udviklingen af kvaliteten af dansk korn (uddrag):

Opsummering

De danske kvælstofnormer har bevirket, at proteinindholdet i korn er faldet i de senere år. Det er alene faldets størrelse, der kan herske tvivl om. Det faldende proteinindhold er bl.a. en konsekvens af, at man via forædling har kunnet fastholde kerneudbyttet under faldende kvælstofnormer. Hvis man modsat ønskede at fokusere på at øge proteinindholdet, kunne dette til en vis grad ske ved at skifte til sorter, der er forædlet med henblik på at opnå en høj proteinkoncentration. Til gengæld ville landmændene så under den nuværende kvælstofregulering skulle acceptere et lavere udbytte.

*Den samlede fraførsel af kvælstof i korndyrkningen (kerne, halm, udvaskning og luftformige tab) vil ofte overstige den tilførte kvælstofmængde med handelsgødning og tørstoffattig svinegylle, hvilket tærer på jordens kvælstofpulje. **En øget tilførsel af kvælstof i handelsgødning vil dog kun have meget begrænset indflydelse på jordens kvælstofpulje** (men vil alt andet lige have effekt på det aktuelle års udbytte og proteinindhold). Vil man sikre, at dansk kornavl generelt ikke tærer på jordens ressourcer, bør man fokusere på et bedre sædskifte og sikre, at der tilbageføres organisk materiale i form af f.eks. afgrøderester og efterafgrøder.*

Det er meget forsimplet, at vurdere foderkorns ernæringsmæssige værdi som proteinkilde ud fra indholdet af protein, idet svin ikke som sådan har brug for protein. Ud fra et ernæringsmæssigt synspunkt er det derfor mere fagligt korrekt at fokusere på indholdet af aminosyrer, primært de essentielle aminosyrer i kornet. Der er sket ændringer i indholdet af disse aminosyrer i foderkorn over årene, men disse ændringer kan ikke alene tilskrives ændringer i kornets proteinindhold. Ud fra en alt-andet-lige betragtning skønnes det, at der til produktionen af 20 mio. slagtesvin/år er et øget behov for proteinfodermidler svarende til en øget import på 20.000 tons sojaskrå, idet det øgede behov vurderes at blive tilgodeset dels gennem sojaskrå og dels gennem andre proteinkilder som rapsskrå.

Frie Bønder – Levende Land fremhæver, at den store usikkerhed omkring det skønnede øgede behov for mere soja i foderblandingerne ved mindre råprotein i korndelen, skyldes at 1 pct. manglende råprotein i foderhvede, ikke svarer til 1 pct. råprotein i sojaskrå. Det hænger sammen med at aminosyrefordelingen

mellem de to fodermidler er meget forskellig. **Frie Bønder – Levende Land** mener, at selvom korn-andelen i foderblandingerne øges og soja-andelen mindskes som følge af mere protein i kornet, kan det betyde et øget behov for syntetiske aminosyrer som threonin og tryptophan, hvilket vil betyde højere foderpriser.

Økonomien i planteavl

Priserne på korn er under pres. International Grains Council (IGC) skønner en produktion på 1992 mio. tons korn på verdensplan i 2015/2016, hvilket er ca. 14% højere end i 2012/2013, men dog lidt lavere end i 2014/2015: Dette giver et stort pres på verdensmarkedspriserne på korn. På **bilag 4** er det dokumenteret at prisen på maltbyg og foderbyg er under pres. Det samme gør sig gældende for hvede. På **bilag 5** fremgår det, at prisen på handelsgødning er steget med ca. 40% siden 2005. **Frie Bønder – Levende Land** skønner, at gødningspriserne også ud i fremtiden vil være høje. Det skyldes at gødningsvirksomheden YARA sidder på en betydelig del af markedet i Europa, og tilpasser udbuddet, så de høje priser på gødning kan opretholdes. Derfor vil den konventionelle planteavl fortsat være presset på dækningsbidraget pr. hektar, da gødning er den største variable omkostning i regnskabet.

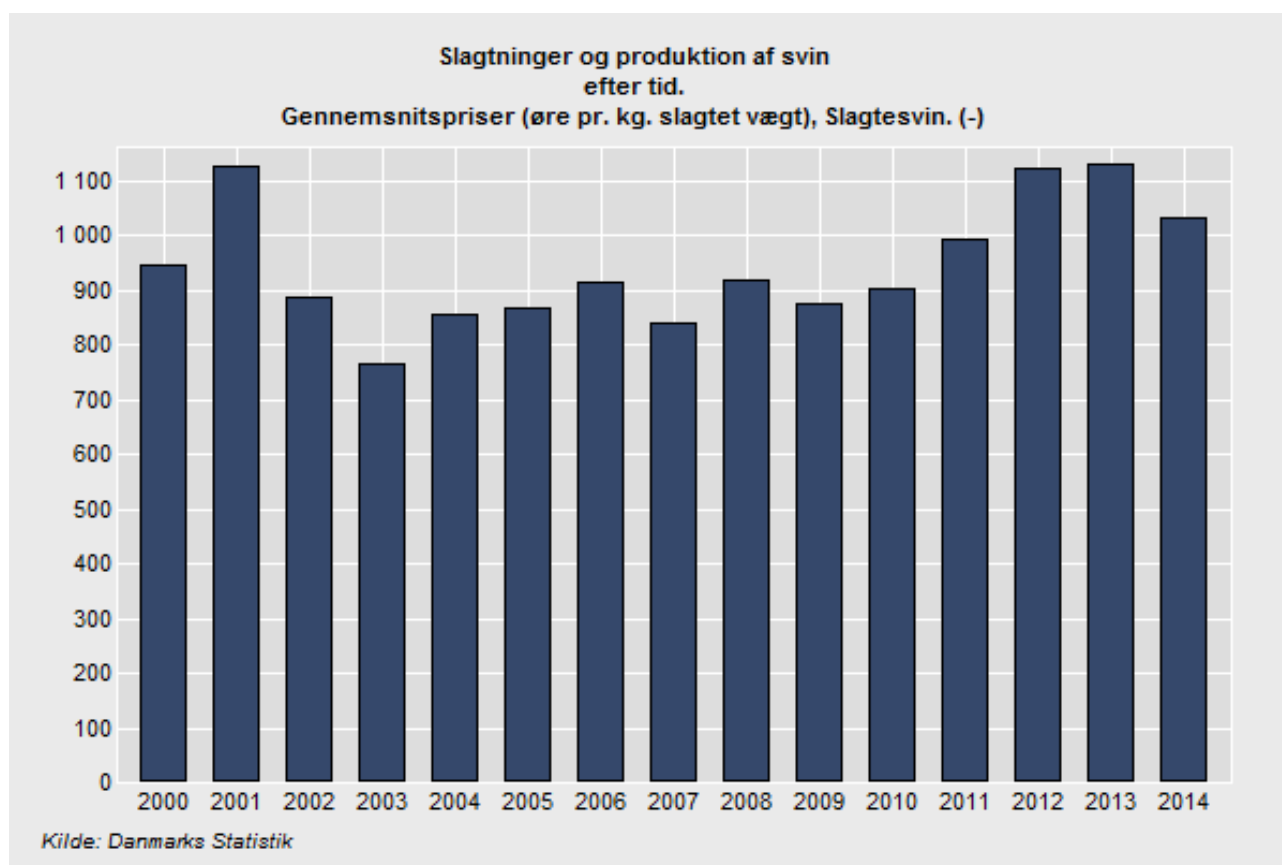
Frie Bønder – Levende Land mener, at de begrænsede merudbytter som det fremgår af **bilag 6** viser minimale merudbytter. Disse merudbytter er afhængig af udbringningstidspunktet. Så det fremgår, har forkert udbringningstidspunkt og forkert mængde ligefrem negativ effekt på merudbytte. Det betyder, at blot en lille ændring i kornpriserne i nedadgående retning, fjerner gevinsten ved øget gødsning. Det fremgår af **bilag 7**, at der er stor spredning på nettomerudbytte afhængig af, hvilket proteinniveau kornet ligger på. Dvs. gevinsten er størst ved et proteinindhold i f.eks hvede på under 9% og mindst hvis det ligger over 11%.

Frie Bønder - Levende Land mener derfor, at dansk landbrug ikke skal tilskyndes til øget kornproduktion gennem øget tildeling af kvælstof, men i stedet satse på andre afgrøder, der dels kan sikre en hjemmedyrket proteinforsyning til den animalske produktion (lucerne, ærter og hestebønner), så import af sojaskrå, solsikkekrå og andre proteinfodermidler kan minimeres, og dels kan bidrage til øget dannelse af kulstof og humus i jordlagene. Derfor anbefaler **Frie Bønder – Levende Land** at dansk landbrug tilskyndes til et bedre og alsidigt sædskifte, dyrkning af mere græs, nedmuldning af halm og i det hele taget sikre større tilførsel af organisk materiale på markerne under skyldig hensyntagen til natur og miljø.

Fødevarerforsyningen generelt:

Forholdene på verdensplan omkring fødevarer giver bestemt heller ikke nogen god begrundelse for en øget belastning af havmiljø og grundvand til fordel for en forøgelse af fødevarerproduktionen i Danmark. FAO vurderer, at der globalt produceres fødevarer til omkring dobbelt så mange mennesker, som bebor planeten. Det er således ikke et spørgsmål om fødevarerangel, der begrunder landbrugspakken, men et snævert ønske om en håndsrekning til de dele af landbrugserhvervet, der er belastet af en alt for omfattende gældsbyrde og stigende priser på salgafgrøder og animalske produkter. **Frie Bønder - Levende Land** betragter denne håndsrekning i bedste fald som yderst tvivlsom, men til gengæld er den negative samfundsnyttige værdi i form af forringelser af havmiljø og grundvand helt sikker.

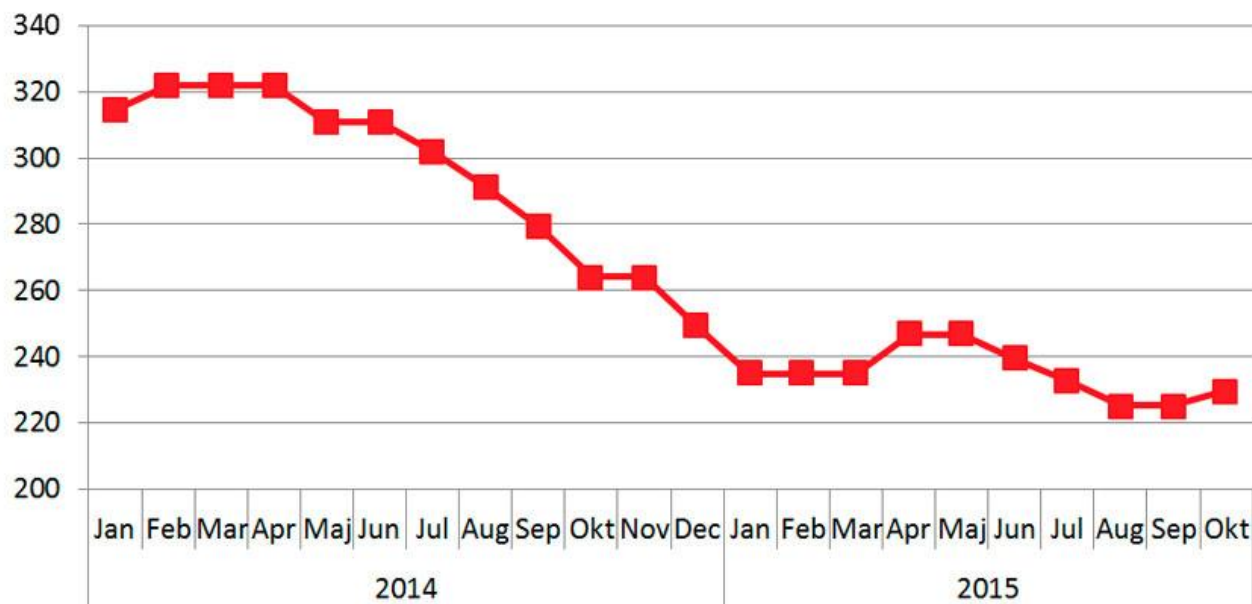
BILAG 1:

Kilde: Egen tilvirkning efter Statistikbanken (Danmarks Statistik)

Bilag 2.

Udvikling i mælkeprisen 2014 – 2015 angivet i ører pr. kg.

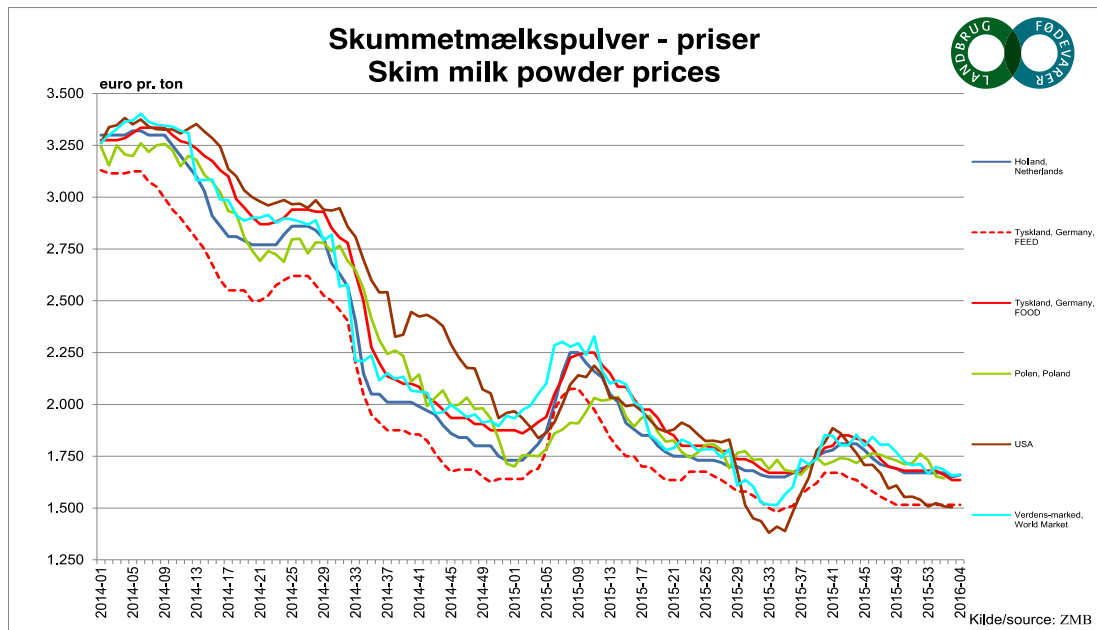
Kilde: SEGES - Foreløbig budgetanbefaling for mælkeprisen i 2016

https://projekter.vfl.dk/projekter/promilleafgiftsfonden/2015/oekonomiskeanalyser_9739/sider/foreloebig-budgetanbefaling-for-maelkeprisen-i-2016_9739.aspx

Bilag 3

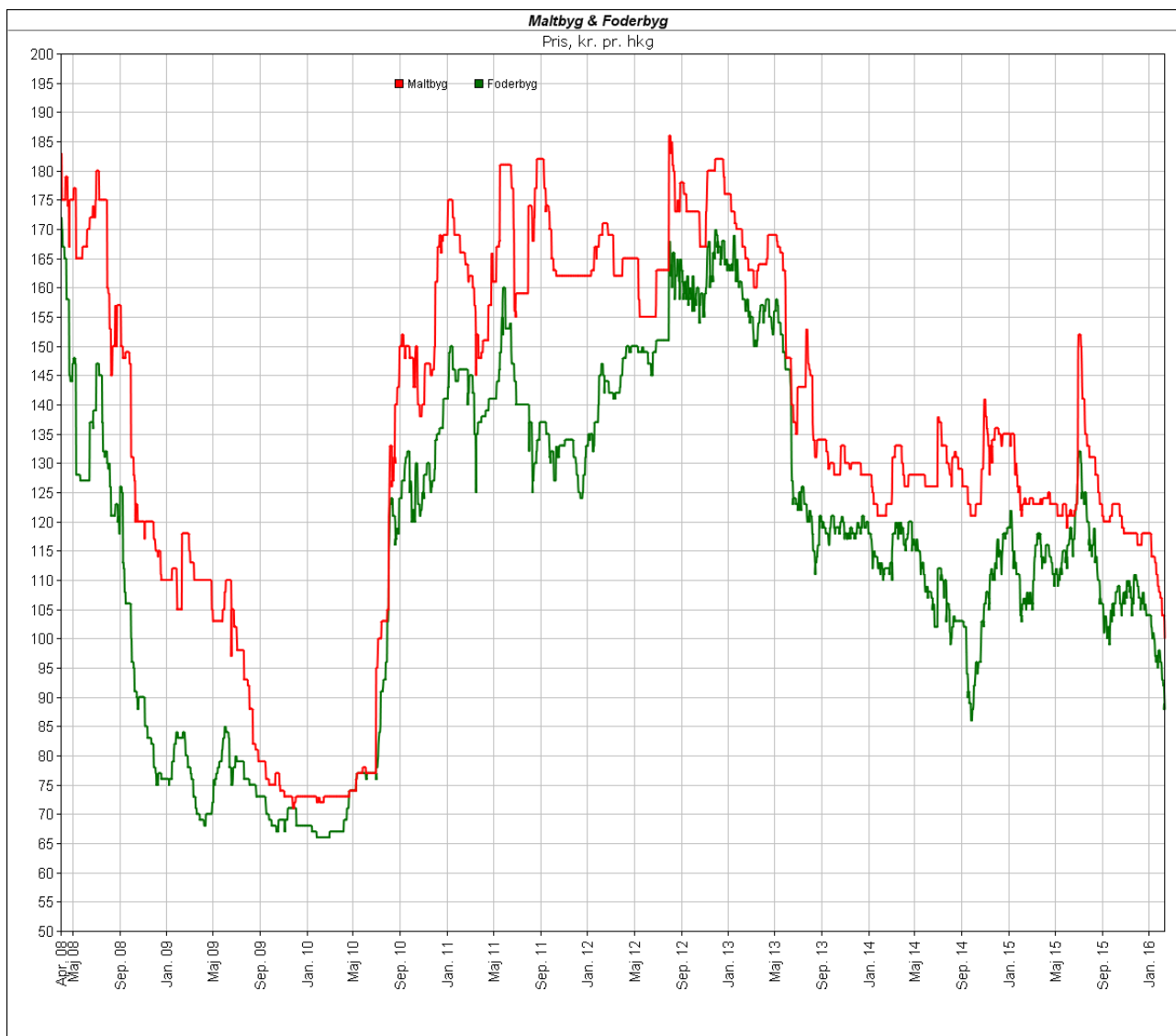
Uge 4 Kopi af International Weekly Prices.pdf

Kilde: Landbrug og Fødevarer/Mejeri

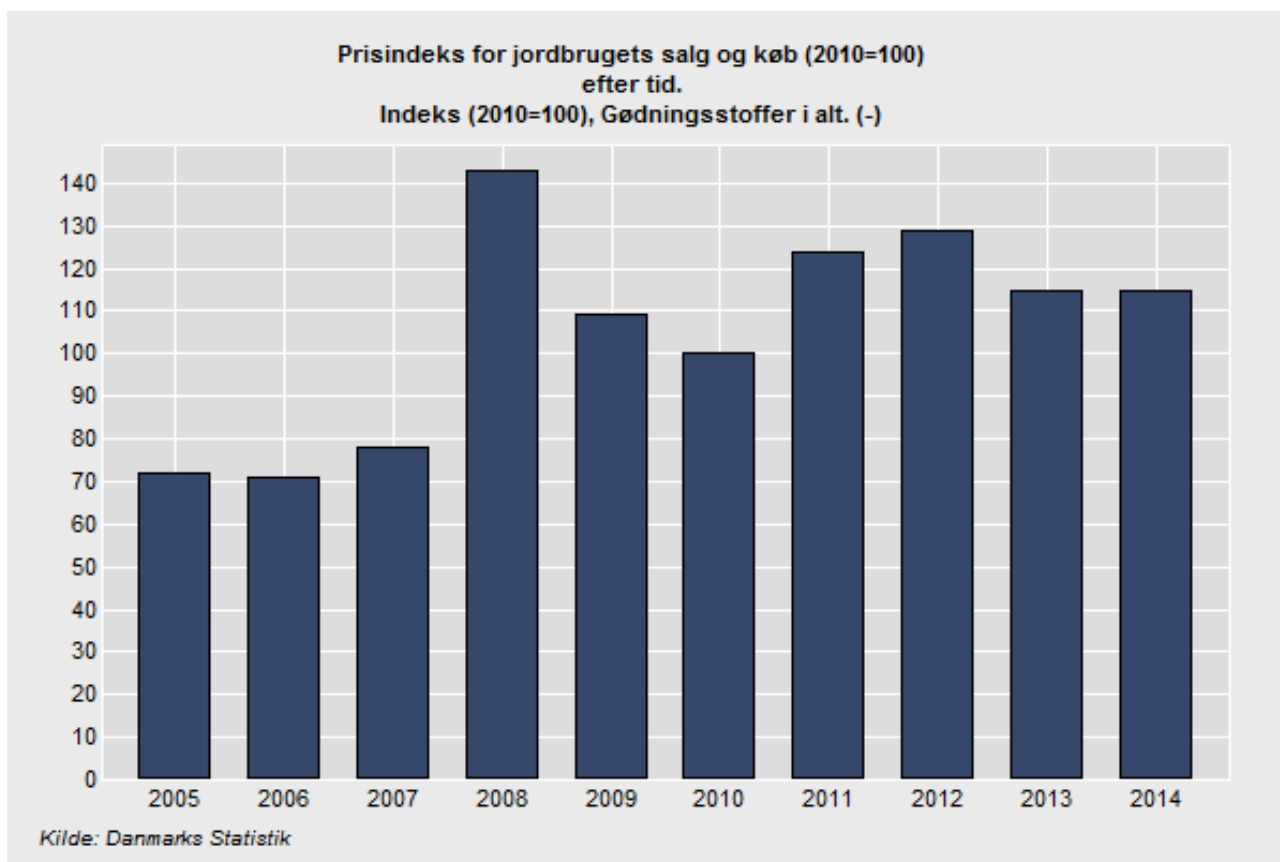
<file:///Users/imac20-2/Downloads/Uge%20Kopi%20af%20International%20Weekly%20Prices.pdf>

Bilag 4

Kilde: Kornbasen.dk

Bilag 5

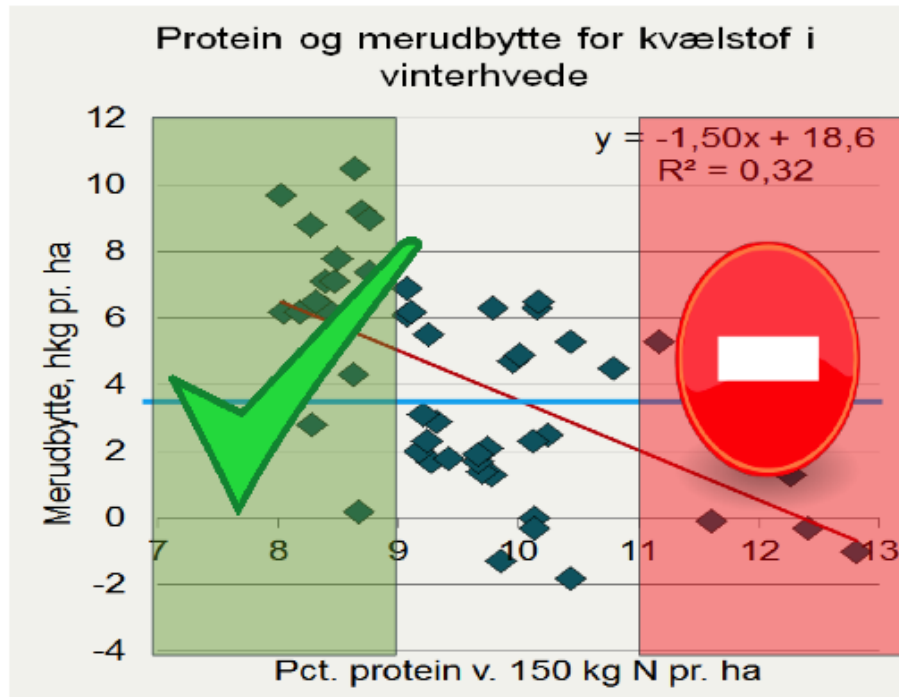

Kilde: Egen tilvirkning efter Statistikbanken (Danmarks Statistik)

Kvælstofstrategier i vinterhvede 180 kgN

Medio marts	Medio april	St 34 15 maj	St 45 3 juni	Protein i kerne	Udbytte og mere udbytte	Netto kr/ha i merudb.
80	100			11,5	80,7	0
40	140			11,4	-0,5	-105
	180			11,5	-1,2	-150
80		100		11,5	1,0	116
40		140		12,0	-2,2	-134
80		60	40	11,8	0,4	121
40		100	40	12,0	-1,8	-89
	80	100		11,6	-1,3	-131
	40	140		11,6	-3,7	-424

Protein som indikator for kvælstofbehov 51 fs i vinterhvede 2011-2015

Oversigt over landsforsøg 2015
15. februar 2016

Kilde: Østdansk Landboforening